

Zakboek voor de

VOGELTUIN

MARC VERACHTERT

VOGELPORTRETTEEN EN -FOTO'S:

WILLY CEULEMANS

Maak van je tuin een paradijs
voor vogels

Lannoo

Voorwoord 6

1 Tuinvogels zorgen voor leven! 9

2 Een tuin als vervangende natuur 15

- Een tuin in laagjes 18
 - Laag groentapijt* 18
 - Lage, middelhoge en hoge borders* 19
 - Middelhoge en hoge bomen* 20
- Zommermooi/wintergroen 24
- Bessen, ook voor insecteneters 25
- Harde noten voor later 29
 - Halfhoge struiken 33

3 Vogels herkennen 35

- Verrekijker als meerwaarde 37
- Liever klein dan groot 38
- Minder gewenst vogelbezoek 39
 - Vogelportretten 44

4 Ieder zijn nestplek 55

- Doe-het-zelvers 58
- Holen- en nestkastbewoners 60
- Gebonden aan huis of gevel 60
 - Bomen en hoge struiken 62

5 Pas je eigen gedrag aan 65

- Gebruik geen bestrijdingsmiddelen 66
 - Anders met onkruid* 66
 - Beestjes tegen plaaginsecten* 68
- Maai mei niet 71
- Koester ruige plekjes 72
- Welkom herfstblad 74
 - Vogelportretten 77

6 Nestkasten 91

- Correcte invliegopening 93
- Hoog boven de grond 94
- Hout is het best 96
- Najaar of voorjaar? 97
- Extra nestmateriaal 98
- Alleen of met veel? 99
- Grote schoonmaak 101
 - Haagplanten 102

7 Zaligmakend water 105

- Zomerfris 106
- Elke dag ijsvrij 108
 - Vogelportretten 110

8 Voederhulp 127

- Hulp is broodnodig 129
- Geen tafelrestjes 131
- Wintervoer 132
 - Mezenbollen* 132
 - Pinda's en zonnebloempitten* 136
 - Mix met focus op insecteneters* 138
 - Tuinsnoepjes als tussendoortjes* 138
 - Natuurlijke insectenreserve* 140
- Nieuwe lente, aangepaste hulp 142
- Help ze grootbrengen 143
- Zomervoer houdt de vogels in de tuin 146
 - Voer voor fijnproevers* 147
 - Lekker fruit 149

9 Eten op niveau 151

- Laag tegen de grond 152
- 1,5 meter hoog 154
- Vers uit de silo 157
- Slanke pithouders 158
- Voor de show 159
 - Vogelportretten 160
 - Bloemen met zaadvoorraad 168

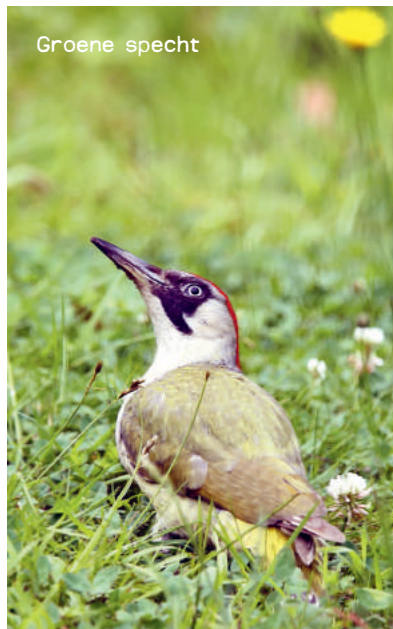
10 Vogels fotograferen 171

- Binnen of buiten 173
- Een goede lens 174
- Fotografeer als een mitrailleur 175

LIJST VAN DE VOGELS

Bonte vliegenvanger	77
Boomklever	164
Boomkruiper	164
Ekster	167
Gaai	167
Goudhaan	78
Groene specht	81
Groenling	83
Grote bonte specht	84
Heggenmus	87
Huismus	44
Kauw	89
Keep	163
Koolmees	47
Koperwiek	160
Merel	49
Pimpelmees	50
Putter	110
Ringmus	112
Roodborst	53
Sijs	114
Spreeuw	117
Staatmees	118
Tjiftjaf	121
Turkse tortel	123
Vink	163
Winterkoning	124
Zanglijster	160

Groene specht

Roodborst

VOORWOORD

Zelfs tijdens het schrijven van dit Zakboek kijk ik uit op een voeder-tafel. Toegegeven, de vogels laten het voedsel in de zomermaanden zo goed als links liggen. Ze komen wel aan de rand van de tuinvijver een bad nemen om daarna lekker uit de hoogte op me neer te kijken vanuit de boomgaard.

Onze tuin is ook hun tuin. Dat weten ze. We stellen dan ook alles – of toch veel – in het werk om het ze naar de zin te maken. Dat het nog meer en beter kan, leerde ik de voorbije maanden van de heuse tuin-vogelexperts Geert Vanhulle, Ruben Saey en Patrick Ghysels, en natuurlijk ook van Willy Ceulemans, die het leeuwenaandeel van de vogelfoto's voor dit boek leverde. Zij kijken nog meer naar buiten dan ik. Eén ding staat in elk geval vast: een tuin vogelvriendelijk maken kan altijd en overal. Vaak hoeft er niet meer dan hier of daar wat te worden bijgeschaafd aan planten en borders, hier of daar een bes te worden bijgebracht en een haag wat later te worden geschoren. Nest-kastjes mogen, maar hoeven niet per se. Extra voederen van vogels evenmin. Het is echter zoals met alle soorten vriendschappen: hoe meer je geeft, hoe meer je terugkrijgt. Bij tuinvogels staat dat voor leven in de tuin, heerlijke fluitconcerten, bewegende kleuraccenten en het in jouw plaats gezond houden van de tuin. Veel lees- en vooral veel vogelplezier!

Marc Verachtert

Willy Ceulemans

Sijs

Patrick Ghysels

Geert Vanhulle

Boomkruiper

Boomkruiper

Ruben Saey

1

**Tuinvogels zorgen
voor leven!**

TUINVOGELS ZORGEN VOOR LEVEN!

Vogels zorgen voor leven in de tuin. Ze zijn er op onverwachte momenten, tonen zich soms erg opvallend, een andere keer schuw en verlegen. Hoe dan ook, ze zorgen daarbij voor extra kleur en beweging. Daarmee geven ze zelfs de mooiste bloemen het nakijken. Bloemen staan honkvast, als je tenminste het zachte heen en weer bewegen in de wind niet meetelt. En er is meer. Vogels laten zich horen, elk op zijn manier. Elk vogeltje zingt namelijk zoals het gebekt is. Niet dat de vorm, kleur en grootte van de snavel veel uitmaakt, het zit gewoon in hun genen. Ze kwetteren, fluiten monotoon of juist artistiek, krassen en roepen zoals generaties soortgenoten het vóór hen al deden. Zo communiceren ze met elkaar, zoeken ze partners, houden ze die juist op afstand of waarschuwen ze elkaar (en anderen) voor dreigend gevaar. Daarmee overstijgen ze de vlinders, die ook rondvliegen in de tuin. Die houden het op braaf en zo goed als geruisloos fladderen van bloem naar bloem. Bovendien voeren tuinvogels voor jou – ongevroegd – een aantal tuinklussen uit. Ze vangen lastige insecten, pikken onkruidzaden op, verspreiden de zaden van bijzondere bloemen en planten en zorgen er zo voor dat tuin en buurt er alsmaar mooier uitzien.

10

Spijtig genoeg hebben tuinvogels het moeilijk. Een verstedelijkte omgeving is geen vrije natuur. Ze vinden er minder eten, vaak zelfs amper nestgelegenheid. Redden genoeg om tuinvogels gastvrij in je tuin en zelfs op een balkon te verwelkomen en er goed voor te zorgen. Laat ze daarbij wel zo vrij als een vogel leven. Met de tips uit dit Zakboek lukt het jou. Breng ze in praktijk en jouw tuin of balkon krijgt een

streepje voor op andere plekken. Tegelijk en met dank aan de tuinvogels wordt het er ook voor jou extra gezellig.

TUINVOGELEXPERT: GEVAARLIJK GLAS

Met vensters aan weerszijden van je woning denken vogels wel eens dat ze de kortste weg naar de andere kant kunnen nemen. Dat er glas in de weg staat zien ze niet. Spiegelt een ruit de tuin, dan denken ze dat achter het glas volop ruimte wacht. In beide gevallen botsen ze tegen de ruit. Meestal komen ze er met de schrik vanaf, soms wordt het hun dood. Maak zo'n ruiten zichtbaar. Hang kralen of planten voor het raam of kleef stickers met bijvoorbeeld het silhouet van een roofvogel op het glas. Om echt effectief te zijn moet je minstens één sticker per vierkante meter kleven.

Merel

Roodborst

Tjiftjaf

Zanglijster

Boomklever

TUINVOGELEXPERT: FLUITEN EN FLUITEN IS TWEE

Een merel fluit zolang hij het maar kan, en dus van voorjaar tot zomer, steeds hetzelfde deuntje. Dreigt er gevaar, dan waarschuwt hij alles en iedereen en laat met een verschil in toon en ritme weten of het gevaar uit de lucht komt – en de vogels dus moeten schuilen in bomen en struiken tegen een aanvallende havik of sperwer – of dat het gevaar van laag tegen de grond komt en ze snel hoog de lucht in moeten om uit de klauwen van bijvoorbeeld een kat te blijven. Ook een nachtegaal waarschuwt voor gevaar. Hij doet dat met zo'n hoge toon dat wij mensen en ook zijn natuurlijke vijanden het niet horen.

2

**Een tuin als
vervangende natuur**

EEN TUIN ALS VERVANGENDE NATUUR

Vogels hebben ruimte nodig! Ze willen en moeten hun vleugels uitslaan en voldoende voedsel verzamelen om te overleven. Hoe groener jouw buurt en hoe dichterbij een park of bos, hoe meer vogels je mag verwachten. Jouw tuin moet daarbij vanzelfsprekend ook attractief voor ze zijn. Ze moeten er voedsel vinden en schuil- en nestgelegenheden. Niet dat je tuin van achter tot voor en van links tot rechts gevuld hoeft te zijn met planten. Een tuin met terras, gazon, bloemengazon, borders, een of enkele bomen en een tuinberging bevat ze perfect.

16

De aanwezigheid van een laag groentapijt tot een hogere boom staat garant voor het aantrekken van diverse vogelsoorten. De merel wil namelijk voedsel zoeken op de grond, een zanglijster kijkt liever de kat uit de boom vooraleer te landen of houdt het toch graag hoog om bessen te peuzelen of een hap uit fruit te nemen. Voor het werkelijk op maat van vogels maken van je tuin kun je het best inspiratie halen uit de natuur. Het is tenslotte hun 'moederland', zij het dat een aantal soorten dat wel vergeten zijn. Veel merels, bijvoorbeeld, zijn van bosbewoners geëvolueerd naar stads- en tuinvogels. Ze volgden de mensen in hun streven naar een gemakkelijk bestaan. Waar mensen zijn, is eten te vinden, zo weten ze. Uit een gazon kunnen ze comfortabel wormen plukken en ze vinden er fruit dat hapklaar op de grond ligt, om nog niet te spreken over het voer dat ze in de winter

op een schoteltje of voedertafel geserveerd krijgen. Bovendien zijn er de struiken en bomen die de tuin sfeervol aankleden en dus zorgen voor gemakkelijke nestgelegenheden.

A lush garden scene featuring a pond with a wooden deck, surrounded by various plants and trees. The garden is well-maintained with a hedge and a bicycle in the background.

TUINVOGELEXPERT: VREEMDE VOGELS

Vogels uit een natuurgebied kun je niet laten verhuizen naar een stadstuin. Ze hebben een typisch landschap of biotoop nodig. Denk aan een rietzanger, karekiet of scholekster ... Toch leven in jouw tuin misschien wel minder frequent voorkomende vogelsoorten. Ze leiden een minder zichtbaar leven. Met een voederplaats verder weg van de ramen kun je deze soorten mogelijk verleiden tot een hapje en ze zo in het vizier brengen. Met een gevarieerd gemengd voeder – met gedroogde insecten, bessen, wilde zaden en dergelijke – maak je nog meer kans.

HALFHOGHE STRUIKEN

01 BOTTELROOS

(Rosa rugosa)

1-5,5m, gedoornd, bloei: juni-oktober, oranje of rode bottels. Struik, haag, massief.

02 GEWONE LIGUSTER

(Ligustrum vulgare 'Atrovirens')

2,5-3 m, bloei: juni-juli, zwarte bessen. Struik, haag, massief.

03 HEMELSE BAMBOE

(Nandina domestica)

1,5-2 m, bloei: juli-augustus, felrode bessen. Struik, kleine groep.

04 SPORK

(Rhamnus frangula)

3-6 m, bloei: april-juli, donkerpaarse-zwarte bessen. Struik, massief.

05 VUURDOORN

(Pyracantha)

2-3 m, gedoornd, bloei: mei-juni, bessen geel, oranje of rood. Struik, leiplant, haag, massief.

HUISMUS

(*Passer domesticus*)

HERKENNEN

- 14-16 cm
- kegelsnavel, witte vleugelstreep
- mannetje contrastrijk: grijze kruin en wangen met kastanjebruine zwarte bef tot op de bovenborst, zwart masker
- vrouwtje egaler: lichtbruin, lichte wenkbrauwstreep achter het oog, bovenzijde donkerder

Standvogel.

Houdt zich vooral op in de buurt van woningen in zowel landelijk als stedelijk gebied. Een kippenren met gemorst graan en struiken zijn een ideaal biotoop.

Eet zaden van graangewassen en wilde planten, maar ook bloemknoppen en insecten.

Broedt in april-augustus in kolonies onder dakpannen, in holtes van gebouwen, in klimop, in nestkasten – in een slordig nest van grasjes, takjes ...

tip

Hang meerdere nestkasten dicht bij elkaar op of kies voor een mussenappartement.

KOOLMEES

(*Parus major*)

HERKENNEN

- ◆ 13,5-15 cm (kleiner dan huismus, 14-16 cm)
- ◆ onze grootste mees
- ◆ zwarte stropdas, bij vrouwtje smaller en korter

Standvogel. In sommige winters wordt onze populatie aangevuld met overwinteraars uit Scandinavië en Oost-Europa.

Leeft in bossen, parken, tuinen, boomgaarden en zeker als er natuurlijke of kunstmatige nestplaatsen voorhanden zijn.

Eet in lente en zomer insecten, rupsen, larven en spinnen. In het najaar schakelen ze over op plantaardig voedsel.

Broedt in april-juli in boomholtes, maar meer nog in nestkasten.

tip

Hang in de winter voederhuisjes, pinda's en vetbollen op en strooi gemengde zaden op de grond. Voorzie nestkastjes.

WWW.LANNOO.COM

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig een nieuwsbrief met informatie over nieuwe boeken en met interessante, exclusieve aanbiedingen.

Met dank aan:

www.welcomehomenature.com

Welcome
Home Nature

Tuinvoegeleexperten:

Geert Vanhulle en Ruben Saey, tuinvogelconsulenten Natuurpunt - www.natuurpunt.be

Dr. Patrick Ghysels, dierenarts en product advisor Versele-Laga - www.versele-laga.com

Voor vogelvrienden:

Tekst: Marc Verachtert

Vogelportretten en -foto's: Willy Ceulemans - www.vogelgedrag.be

Fotografie: Marc Verachtert, Veronique De Walsche - ARTIFIX, Fotostudio Marieke, Shutterstock

Foto p. 99 boven: Linea Hortus

Grafische vormgeving: Katrien Van De Steene, Whitespray

Als u opmerkingen of vragen heeft,
kunt u contact nemen met onze redactie:
redactielifestyle@lannoo.com

© Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2021

D/2022/45/122 - NUR 420-435

ISBN: 978 94 014 8191 5

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Het papier in dit product komt uit verantwoord beheerde bossen, onafhankelijk gecertificeerd volgens de regels van de Forest Stewardship Council.